

## Tredje avstämningen av bostadsbidrag

Resultat av genomförda avstämmningar av  
bostadsbidrag till barnfamiljer och ungdomar

### Sammanfattning

- Bostadsbidrag har man under flera år. 63 % av 1999 års bidragshushåll har haft bostadsbidrag sedan minst 1997
- Ensamstående föräldrar har bostadsbidrag något längre tid än sammanboende föräldrar
- Först uppgiven inkomst får gälla året ut, även om inkomsten ökar och borde anmäls
- De hushåll som haft bostadsbidrag i flera år får betala tillbaka en allt större del av sitt preliminära bidrag
- 85 procent av hushållen påbörjar återbetalning inom två år

I serien RFV REDOVISAR publicerar Riksförsäkringsverket sammanställningar av resultat av

- utrednings- och utvärderingsarbete
- uppföljnings- och konferensverksamhet

I utrednings- och forskningsarbete analyseras och bedöms socialförsäkringens effekter för individ och samhälle.

Försäkringsanalys går ut på att kontinuerligt och systematiskt samla in, sammanställa och analysera all kunskap om socialförsäkringen.

I vissa slag av rapporter i denna serie kan det förekomma uttalanden som pekar på behovet av nya eller ändrade författningsbestämmelser eller rekommendationer på något område. Med anledning av sådana uttalanden tar Riksförsäkringsverket sedan i särskild ordning upp frågan om att ge ut nya eller ändrade författningar och allmänna råd på området. Uttalanden i rapporterna har således ingen självständig ställning som går utöver innehållet i gällande författningar och allmänna råd.

Skriftserier som ges ut av Riksförsäkringsverket:

<b>RFV Föreskriver (RFFS)</b>	Författningar med bindande föreskrifter
<b>RFV Rekommenderar (RAR)</b>	Allmänna råd om tillämpningen av författningar
<b>RFV Vägledning</b>	Beskrivning av författningsbestämmelser, allmänna råd, förarbeten, rättspraxis, exempel och kommentarer
<b>RFV Analyserar</b>	Resultat av utrednings- och utvärderingsarbete samt av uppföljnings- och konferensverksamhet.
<b>RFV Anser</b>	Tolkningar av rättsläget och uttalande om verkets åsikt i olika frågor
<b>RFV Informerar</b>	Redovisning av statistik, upplysningar om regler, rutiner och praxis.
<b>RFV Redovisar</b>	Försäkringsanalyser och rapporter med mer begränsade frågeställningar.

## Bakgrund

From 1997 är bostadsbidraget preliminärt. Det preliminära bidraget baseras på en inkomst som hushållet självt uppskattar sig ha under kalenderåret. Bidraget stäms senare av mot taxerad inkomst. För mycket utbetalt bidrag ska återbetalas och för lågt bidrag justeras genom en extra utbetalning.

Avstämningen har ökat likformigheten i bidragsgivningen på så sätt att den bidragsgrundande inkomsten kontrolleras på samma sätt för alla hushåll. Systemet är dock inte utan komplikationer eftersom det inte tar hänsyn till variationer i inkomsten under året. Det kan innebära betydande återbetalningsbelopp för ett hushåll om en inkomstökning sker sent under året. Denna rapport har dock inte möjlighet att belysa avstämningsresultaten ur denna synvinkel eftersom vi inte vet när och om inkomständringar sker. Anmälda inkomständringar är, så långt man kan utläsa ur tillgänglig statistik, inte heller huvudorsaken till att differensen mellan preliminärt och slutligt bidrag vid varje avstämning är stor.

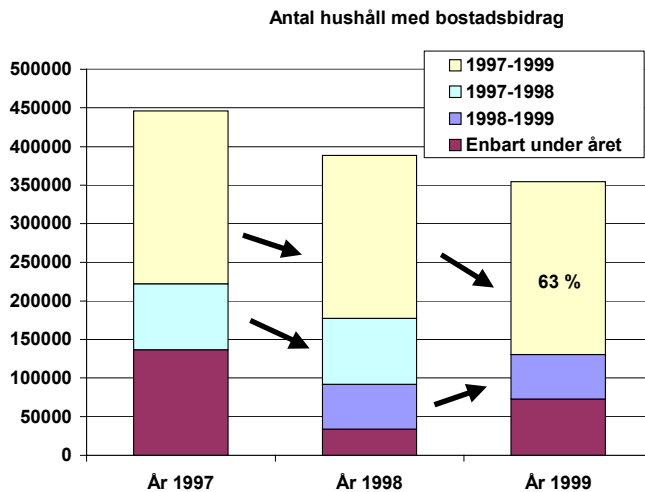
Hittills har tre bidragsavstämnings gjorts, av 1997, 1998 och 1999 års bidrag. Senaste avstämning skedde i januari 2001.

Denna rapport baserar sig på ca 20 000 färre hushåll än som verkligen fick bostadsbidrag någon gång under resp år. För merparten av dem har avstämning skett manuellt.

Hushållen beskrivs med tre indelningar: samtliga hushåll med bostadsbidrag 1997, 1998 resp 1999, hushåll som haft bostadsbidrag från 1997 till 1999 och hushåll som fått för högt bostadsbidrag varje år 1997–1999.

## Samtliga hushåll med bostadsbidrag

År 1999 hade 380 000 hushåll bostadsbidrag. I denna rapport är antalet 355 000. En större och större andel av ett minskande antal hushåll är hushåll som har bidrag under flera år. Nyttillströmningen är 20 procent, och ibland drygt det, per år. Av 1999 års hushåll hade de allra flesta, 63 procent, haft bidrag sedan minst 1997. 20 procent är nya hushåll och 17 procent är hushåll som haft bostadsbidrag sedan 1998.



Av dem som varje år är nya hushåll har något 1000-tal personer haft bostadsbidrag tidigare men då i ett annat slags hushåll. Det vill säga att tidigare ha haft bidrag som ensamstående vuxen och nu ha det som sammanboende eller tvärtom.

#### Antal hushåll med bostadsbidrag

Hushållstyp	1997		1998		1999	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Ensamföräldrar	239 100	54	221 800	57	213 200	60
Sammanboende föräldrar	121 900	27	93 000	24	77 600	22
Unga utan barn	85 200	19	73 600	19	64 000	18
Samtliga	446 200	100	388 400	100	354 800	100

Antalet hushåll med bostadsbidrag minskar år för år, främst p g a att inkomstnivån i samhället i allmänhet stiger medan reglerna för att få bostadsbidrag behållits oförändrade. Gruppen ensamstående föräldrar minskar i långsammare takt än andra grupper.

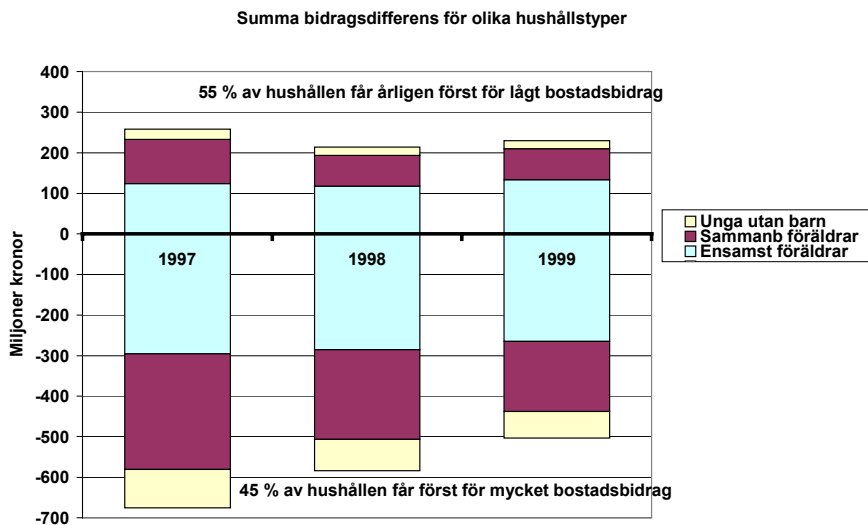
#### Summa slutligt bostadsbidrag, miljoner kronor

Hushållstyp	1997		1998		1999	
	Mkr	%	Mkr	%	Mkr	%
Ensamföräldrar	3 771	66	3 564	69	3 361	70
Sammanboende föräldrar	1 591	28	1 319	25	1 148	24
Unga utan barn	328	6	296	6	263	6
Samtliga	5 690	100	5 179	100	4 772	100

Not: Inkl hushåll som avstämts manuellt är summa slutligt bidrag 1998–1999 5337 resp 4935 miljoner kronor

Merparten av bostadsbidragen går till ensamföräldrar och lägsta belopp får hushåll utan barn varav de flesta är studerande ungdomar. År 1999 utgjorde ensamföräldrarna 60 procent av hushållen och fick 70 procent av

bidragsbeloppet. 18 procent var ungdomar och de fick 6 procent av bidragen.



Not: Stapel ovanför 0=summa utbetalning av för lågt preliminärt bidrag

Not: Stapel nedanför 0=summa återbetalning av för högt preliminärt bidrag

Den bidragsdifferens som uppstår vid avstämningen summerar varje år till flera hundra miljoner kronor. Summan av för mycket utbetalt bidrag minskar med åren i takt med att antalet hushåll som haft bidrag minskar, från nära 700 miljoner 1997 till ca 500 miljoner 1999. Däremot minskar inte det genomsnittliga återbetalningsbeloppet per hushåll och månad om man fördelar återbetalningsbeloppet på antalet månader med preliminärt bidrag. Att det inte sjunker beror på att de hushåll som har bostadsbidrag under flera år får betala tillbaka en allt större andel av sitt sjunkande bidrag.

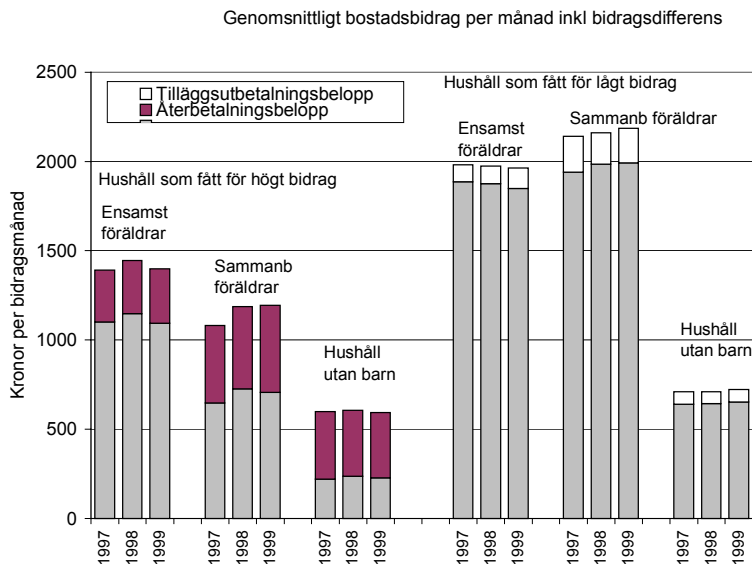
Som framgår av diagrammet ovan är summan av extra utbetalning av för lågt preliminärt bidrag avsevärt lägre än återbetalningarna trots att ca 55 procent av hushållen faktiskt under året först har fått för lågt bidrag. Att så många får ytterligare utbetalning beror på att det preliminära bidraget varje månad avrundas nedåt till närmast 100-tal kronor. Utbetalningsbeloppen är förhållandevis små. Nära hälften av dessa hushåll har en sammanlagd bidragsdifferens på mindre än 1000 kronor, dvs. ungefär så mycket som en bidragsavrundning kan innebära.

Bidragsdifferensen korrigeras inte för alla hushåll. En differens under 200 kronor föranleder ingen åtgärd från försäkringskassans sida. Omkring 17 procent av hushållen ligger årligen i denna intervall, den övervägande delen av dem har fått för lågt bidrag.

Den takt med vilken hushållen återbetalar för högt bidrag har hittills varit jämn. Under 1999 återbetalades 60 procent av 1997 års återbetalningskrav och under 2000 återbetalades dels 60 procent av 1998 års återbetalningskrav, dels ytterligare 15 procent av 1997 års krav.

15 procent av de hushåll som hade återbetalningskrav avseende 1997 hade inte betalat något av skulden vid slutet av 1999. Vid slutet av 2000

hade fortfarande 10 procent inte påbörjat återbetalning. På samma sätt hade 15 procent av de hushåll som hade återbetalningskrav för 1998 inte återbetalat något vid slutet av 2000. Det genomsnittliga skuldbeloppet här ligger runt 5 000 kronor per hushåll. De här kan vara hushåll som inte längre har bostadsbidrag och skulden därför inte kan kvittas mot årets bidrag eller att de har fortsatt bidrag men bedöms inte ha betalningsförmåga, åtminstone inte just nu. Enligt nuvarande regler beviljas mycket få hushåll eftergift av skulden.



Det är ingen större skillnad mellan hushållstyperna när det gäller hur länge under året en familj har bostadsbidrag. Såväl ensamstående som sammanboende föräldrar har preliminärt bidrag i 10 månader om året i genomsnitt. Unga utan barn har bidrag i åtta månader. Ovanstående diagram visar det genomsnittliga bostadsbidraget per månad för olika hushållstyper och år. De färgade delarna i varje stapel visar tillsammans storleken av det *preliminära* bidraget, den ofärgade delen visar storleken av extra utbetalningen och den mörkare delen visar hur stor andel av ett genomsnittligt bidrag ska betalas tillbaka.

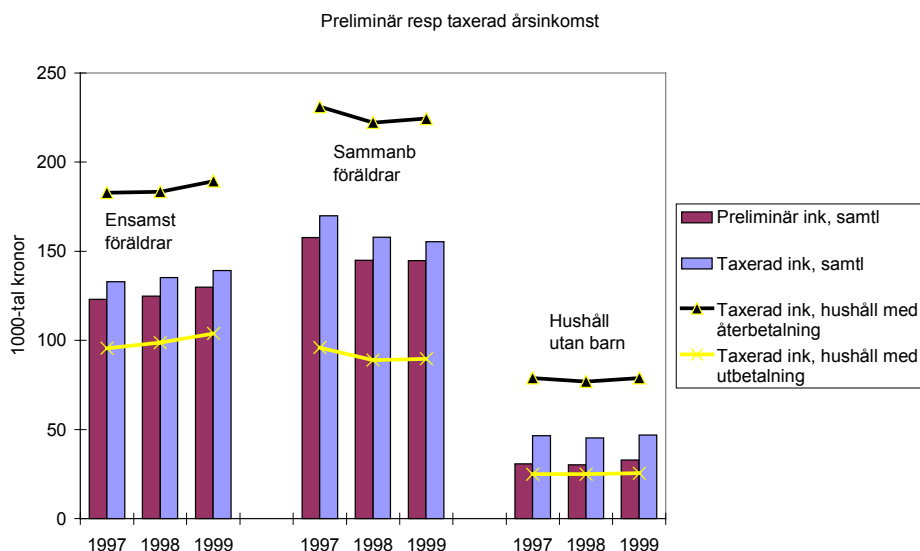
De hushåll som under året har fått för lågt bidrag har rätt till väsentligt högre bostadsbidrag än hushåll som har fått för högt belopp. Det beror på att dessa hushåll generellt har lägre inkomst, oftast så låg att skuld inte kan uppstå, man får i stället det avrundningsbelopp som försäkringskassan tidigare har hållit inne. 5–6 procent årligen har enligt taxering ingen bidragsgrundande inkomst alls.

Det är i sig inte anmärkningsvärt att ha fått för högt bostadsbidrag. Den situationen uppstår alltid när hushållet får en inkomstökning som medför att för mycket bidrag redan betalats ut under innevarande år. Anmäls den nya inkomsten till försäkringskassan – enligt anmälningsskyldigheten – upplyses bidragstagaren om att bidraget upphör. Däremot vidtas inga åtgärder från kassans sida för återbetalning redan nu, förmodligen därför att även den nya inkomsten är en uppskattning. Man avvaktar till avstämningen mot taxerad inkomst. Anmälningsskyldigheten avseende inkomstökning under kalenderåret gäller som regel även om bidraget

redan har upphört av någon anledning; kanske inkomstökning, minskat antal barn e d. Fortfarande är dock initiativet att återbetala före avstämning, hushållets. Dessa hushåll med redan upphörda bostadsbidrag utgör dock inte majoriteten av dem som har fått för högt bidrag. Mer än 60 procent av de återbetalningsskyldiga barnfamiljer och 30 procent av ungdomarna har bostadsbidrag helt år. Ca 80 resp 60 procent har bidrag vid kalenderårets slut.

Inte mer än högst 25 procent anmäler ändrad inkomst. Mönstret är med andra ord snarare att man låter den inkomst gälla som man först uppskattade den till. Därmed löper bidragsbeloppet per månad oförändrat.

Hushåll som har bostadsbidrag under längre tid har i regel högre bidrag än de som har det under kortare tid. Annars förändras vare sig det preliminära eller det slutliga bidragets storlek särskilt mycket för en hushållstyp mellan åren. Det innebär att inte heller differensen mellan slutligt och preliminärt bidrag ändras nämnvärt, den sjunker framför allt inte. Av de hushåll som under ett år får för högt bostadsbidrag brukar ensamföräldrar få betala tillbaka 20 procent av det preliminära bidraget, sammanboende föräldrar får betala tillbaka 40 procent och hushåll utan barn mer än 60 procent. Att ungdomar är återbetalningsskyldiga för en så stor andel beror dels på att gränsen för när inkomsten börjar reducera bidraget är låg, inkomständringar även vid låga inkomster påverkar bidraget. Dels förändras deras inkomster under året, som grupp, oftare än barnfamiljers inkomst gör. Även sammanboende föräldrar har låg inkomstgräns för när bidraget börjar reduceras. För dem är det också viktigt, om de vill undvika återbetalning, att var och en av föräldrarna uppskattar sin årsinkomst väl eftersom inkomstgränserna är individuella.



Den bidragsgrundande inkomsten för ensamföräldrar som har bostadsbidrag ligger kring 135 000–140 000 kronor per år och stiger något varje år. För sammanboende föräldrar har inkomsten sjunkit och var 1999 endast ca 15 000 högre än ensamföräldrars. Unga utan barn har låg och i det närmaste oförändrad inkomstnivå. Det är stor skillnad på inkomstens

storlek mellan dem som fått för högt och dem som fått för lågt preliminärt bidrag, något som skillnaderna i de slutliga bidragen redan har indikerat.

### Den preliminära inkomstens andel av taxerad bidragsgrundande inkomst för olika hushållstyper fördelade efter avstämningsresultat 1999. Procent

Hushåll	Samtliga hushåll	Hushåll som fått för högt bidrag	Hushåll som fått för lågt bidrag
Ensamföräldrar	93	86	103
Sammanb föräldrar	93	84	115
Unga utan barn	70	57	97

Att uppskatta sin inkomst för kalenderåret tycks inte bli lättare med åren. Ensamstående föräldrar som har fått för högt bidrag uppskattar sin inkomst varje år till i genomsnitt 86 procent av den taxerade inkomsten medan de som fått för lågt bidrag överskattar inkomsten med 2–3 procent. Sammanboende föräldrar har litet större spännvidd, mellan 84–115 procent. Att ungdomar utan barn har mera anmärkningsvärda differenser beror på flera faktorer. Dels har de, som tidigare nämnts, mindre "rörelsefrihet" när det gäller inkomsten, dels har de bostadsbidrag under något kortare tid under året och mera hinner hända efter att bidraget har upphört. Flera har också så låg inkomst att de inte påverkar bidraget trots att inkomsten är underskattad. Sammantaget underskattar barnfamiljerna den bidragsgrundande inkomsten till 93 procent och ungdomarna till 70 procent av den inkomst som ligger till grund för det slutliga bidraget.

## Hushåll som haft bostadsbidrag från 1997 till 1999

### Antal hushåll

Ensamst föräldrar		Sammanb föräldrar		Hushåll utan barn		Samtliga	
Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
151 600	68	53 900	24	18 800	8	224 300	100

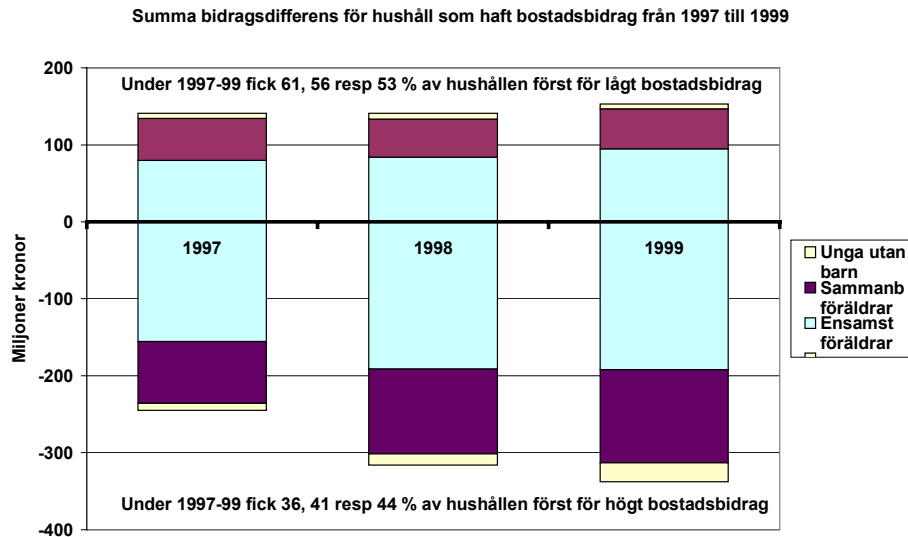
63 procent av de hushåll som hade bostadsbidrag 1999 har haft det sedan minst 1997. 68 procent är ensamförälderhushåll, vart fjärde är sammanboende föräldrar och 8 procent är unga utan barn.

### Summa slutligt bostadsbidrag, miljoner kronor

	1997		1998		1999	
	Mkr	%	Mkr	%	Mkr	%
Ensamföräldrar	2 715	71	2 783	71	2 478	73
Sammanboende föräldrar	1 021	27	999	26	829	24
Unga utan barn	95	2	120	3	88	3
Samtliga	3 831	100	3 902	100	3 396	100

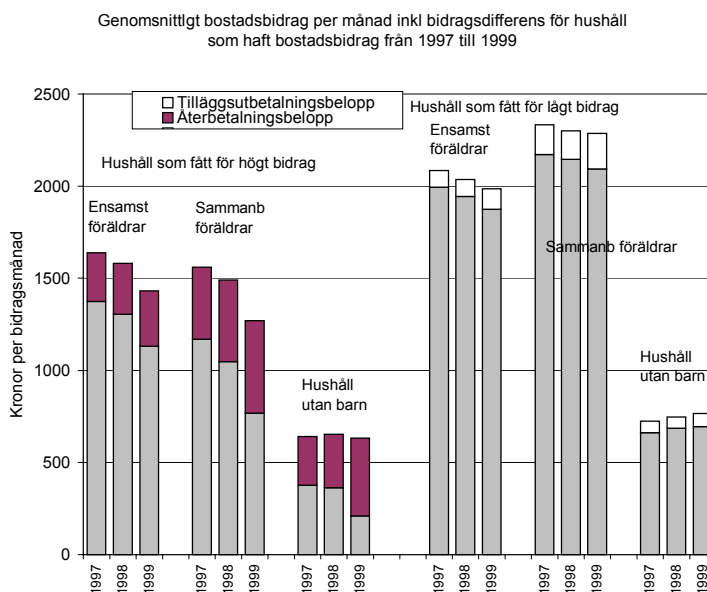


1999 gick 71 procent av bostadsbidragen till dessa 63 procent hushåll. Summan av slutliga bidrag har minskat från 3,8 miljarder till 3,4 miljarder sedan 1997. Det innebär att det genomsnittliga bidragsbeloppet sjunker varje år. Ett skäl är att inkomstnivån stiger under perioden.



Bidragsdifferensen, särskilt för mycket utbetalt bidrag, ökar varje år trots att hushållen här numera väl känner till den årliga avstämningen av bidraget. Antalet hushåll som uppger för låg inkomst ökar också. Eftersom de här hushållen har bostadsbidrag under flera år har de också bidrag under flera månader om året, 11–12 månader. Dessa 225 000 hushåll har inte heller ändrat inkomstuppgift mycket oftare än andra, mellan 25–30 procent årligen har ändrad inkomstuppgift, inte alltid en höjning.

37 200 hushåll har fått för högt bostadsbidrag varje år. Dessa hushåll beskrivs i följande kapitel.



Not Färgad del av stapel=preliminärt bidrag

Not Ljusgrå plus ofärgad del=slutligt bidrag

De hushåll som haft bidrag i flera år har tidigare haft högre slutligt bidrag än andra hushåll. Nu sjunker beloppet i takt med högre inkomst och den differens som ska återbetalas stiger. Det innebär att den genomsnittliga skulden per hushåll är högre varje år. I genomsnitt får ensamföräldrar betala tillbaka från först 15 till nu 20 procent av det preliminära bidraget, sammanboende föräldrar betalar från 25 till 40 procent och ungdomar från 40 upptill två tredjedelar av sitt preliminära bidrag på drygt 600 kronor per månad. Tilläggsutbetalningsbeloppen är lägre.

Dessa hushåll har, oavsett hushållstyp och oavsett om bidragsdifferensen är plus eller minus, haft en snabbare inkomstökning än bostadsbidrags-hushåll i allmänhet. 1999 har de i stort sett samma inkomstnivå som andra bidragshushåll detta år. Det kan innebära en snabbare avtrappning av hushåll med bostadsbidrag under kommande år, vid oförändrade regler.

### Den preliminära inkomstens andel av taxerad bidragsgrundande inkomst för olika hushållstyper fördelade efter avstämningsresultat 1999. Procent

Hushåll	Hushåll som fått för högt bidrag	Hushåll som fått för lågt bidrag
Ensamföräldrar	86	103
Sammanboende föräldrar	86	116
Unga utan barn	51	96

Att uppskatta inkomsten tycks vara lika svårt oavsett om man haft bostadsbidrag ett eller flera år. Varje år uppskattar man sig ha en litet högre inkomst än tidigare men inte så hög som den sedan visade sig bli. Ovanstående tablå med jämförelse mellan uppskattad och taxerad inkomst är snarlik den som gäller för samtliga hushåll 1999. Att anmäla ändring är inte vanligt.

### Hushåll som fått för högt bostadsbidrag varje år 1997–1999

Vart sjätte hushåll, eller 37 200, av dem som haft bidrag i minst tre år har fått för högt bidrag varje år.

### Antal hushåll med för högt bidrag, fördelning 1999

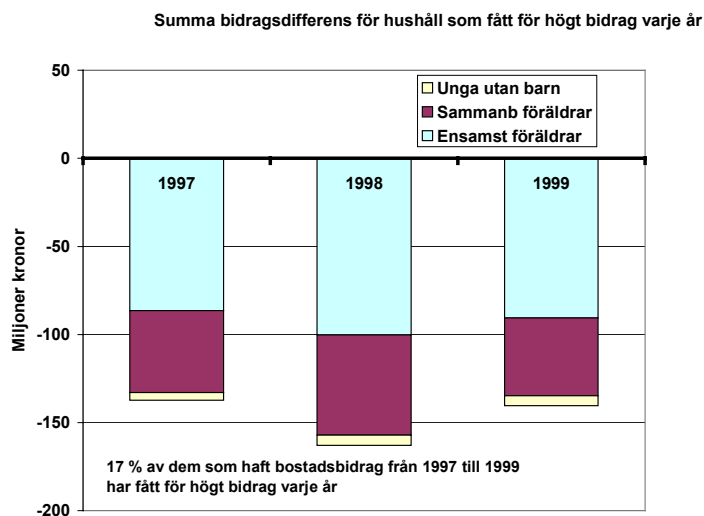
Antal barn	Ensamstående-föräldrar		Sammanboende föräldrar		Hushåll utan barn		Samtliga	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
1 barn	11 700	45	1 200	12	.	.	12 900	35
2 barn	10 400	40	3 300	35	.	.	13 800	37
3– barn	3 900	15	5 100	53	.	.	8 900	24
0 barn	.	.	.	.	1 600	100	1 600	4
Samtliga	26 000	100	9 600	100	1 600	100	37 200	100

Ensamföräldrar är överrepresenterade bland dem som har bostadsbidrag under flera år och ännu mera bland dem som är återbetalningsskyldiga flera år i rad. Fördelade på antal barn är ensamföräldrar med upp till två barn och sammanboende med två eller flera barn överrepresenterade i den här gruppen. Det torde vara en direkt följd av inkomsten. Ensamföräldrar med fler än två barn och sammanboende föräldrar med ett barn samt unga utan barn som har bostadsbidrag har ofta så låg inkomst att det inte kan uppstå någon skuld.

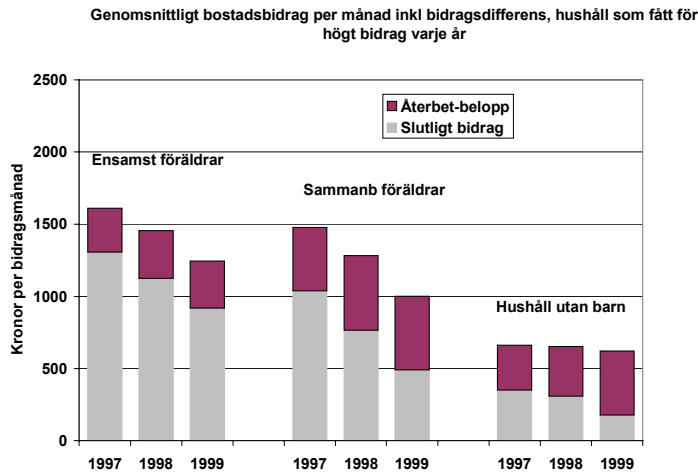
### Summa slutligt bostadsbidrag, miljoner kronor

	1997		1998		1999	
	Mkr	%	Mkr	%	Mkr	%
Ensamföräldrar	377,4	76	343,6	79	266,0	83
Sammanboende föräldrar	112,3	23	85,7	20	52,1	16
Unga utan barn	5,0	1	5,2	1	2,6	1
Samtliga	494,7	100	434,5	100	320,7	100

Summan av slutligt bidrag minskar snabbt, som en avspeglning av inkomstutvecklingen.

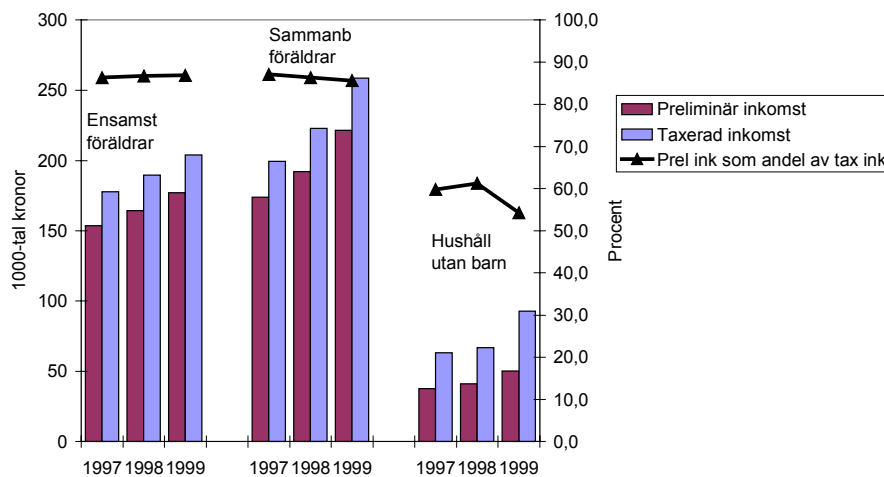


Summa skuld var högst 1998. Dels var genomsnittligt återbetalningsbelopp litet högre då men främst därför att alla hushåll hade bidrag i 12 månader.



Av alla grupper är det slutliga bidraget lägst för dem som är återbetalningsskyldiga varje år inte minst därför att samtliga hushåll har inkomst över den gräns som reducerar bidraget. Bidraget är genomgående 100 till 200–300 kronor lägre och sjunker kontinuerligt. Däremot sjunker inte det belopp som ska återbetalas. Ensamföräldrar betalar tillbaka 19–26 procent av preliminärt bidrag, sammanboende föräldrar 30–51 procent och unga 47–72 procent. Det är inte bara högre andelar än andra grupper, det är även beloppsmässigt större än det genomsnittliga återbetalningsbeloppet för andra grupper. Med andra ord kan de sägas skjuta skulden framför sig.

Preliminär resp taxerad inkomst, hushåll som fått för högt bostadsbidrag varje år 1997-1999



Här finns den högsta inkomstnivån även om den inte på något sätt är hög. För barnfamiljer ligger den taxerade inkomsten i genomsnitt mellan 30 000 och 70 000 kronor högre än om man inkluderar även de som inte fått för högt bidrag varje år. För ungdomar är skillnaden mindre. Inkomsten stiger för alla grupper.

Diagrammet visar också att barnfamiljerna uppger årligen en bidragsgrundande inkomst som uppgår till nästan 90 procent av den taxerade inkomsten. Unga har större skillnad mellan inkomstuppgifterna, uppåt 50 procent. Det innebär att dessa hushåll, som varje år underskattar sin

inkomst, ändå stadigt ligger lite närmare den taxerade inkomsten än andra grupper gör. Att ha fått för högt preliminärt bidrag förefaller generellt inte vara ett misstag från hushållets sida, t ex på grund av att man inte känner till anmälningskyldigheten. Snarare kan det vara så att dessa hushåll har valt att betala den gamla skulden med hjälp av nytt "lån" från försäkringskassan.

***Följande RFV Redovisar har publicerats under år 2001***

- 2001:1 Socialförsäkringar, jämställdhet och ekonomisk tillväxt
- 2001:2 Utveckling av närståendepenning under 1990-talet
- 2001:3 Vad får oss att arbeta fram till 65?
- 2001:4 Partiell sjukskrivning – förekomst och utfall
- 2001:5 Kvinnor, män och sjukfrånvaro, om könsskillnader i sjukskrivning, förtidspensionering och rehabilitering
- 2001:6 Tredje avstämningen av bostadsbidrag. Resultat av genomförda avstämningar av bostadsbidrag till barnfamiljer och ungdomar